Escriure la quotidianitat

Recursos per a la creació literària

Paco Inclán

GENERALITAT VALENCIANA

CONSORCI DE MUSEUS DE LA COMUNITAT VALENCIANA

PLANEA

RED DE ARTE Y ESCUELA — REDPLANEA.ORG

ÍNDEX

Presentació

La present publicació recull una sèrie de textos amb reflexions, dinàmiques i propostes vinculades a l'escriptura narrativa. Està concebuda en el marc de les accions realitzades en el projecte *Explorar la quotidianitat* de la Xarxa PLANEA, desenvolupat entre maig i desembre de 2021 en el Centre de Formació de Persones Adultes Giner de los Ríos d'Alacant.

Escriure la quotidianitat es dirigeix principalment a membres de la comunitat educativa que vulguen introduir la creativitat literària en la seua labor pedagògica. El contingut està plantejat per a treballar amb estudiants a partir dels setze anys. Té com a objectiu compartir les possibilitats que ofereix l'escriptura com a eina per a a) percebre l'entorn més pròxim com a escenari per a contar històries, b) crear comunitats literàries en un context educatiu, i c) generar embelliment individual i col·lectiu.

Sí, sí, embelliment.

I

Explorar la quotidianitat

La plaça contada

"Per què camines en zig-zag, Ngé?"

"Perquè així es tarda més a fer el recorregut i un pensa millor on va, fill".

.***Amanece que no es poco*** de José Luis Cuerda.

"El que ocorre cada dia i torna cada dia, la trivialitat, la quotidianitat, l'evidència, les coses comunes, ordinàries, infraordinàries, el soroll de fons, l'habitualitat, com donar compte d'això? Com interrogar-ho, com descriure-ho?".

Lo infraordinario *de George Perec.*

Soc a Alacant convidat per la Xarxa PLANEA per a activar un procés de creació literària en el Centre de Formació de Persones Adultes Giner de los Ríos a partir de l'exploració de la quotidianitat. Encara no tinc clar què significa això, si ho he plantejat és per a esbrinar-ho. A vegades em convenç que deu ser una cosa com tractar d'explicar a un habitant del 2021 com és la vida en el 2021, això és, aplicar una mirada distant al present amb la finalitat de disseccionar-lo amb voluntat d'historiador minuciós. Altres vegades pense que no té res a veure amb això.

Dies abans de començar el projecte, recórrec El Pla-Les Carolines, barri on se situa el Giner de los Ríos, per a aplicar-me el meu propi conte d'explorador de la quotidianitat. Després de diversos passejos, el meu instint s'ha fixat en la plaça Pius XII, que sembla el resultat atzarós de diverses capes de remodelacions urbanístiques, com si fora un espai que haguera sorgit sense que ningú l'haguera planificat. Ni tan sols la desconcertant escultura col·locada en el centre sobre un bloc de granit sembla tindre vinculació amb l'entorn. L'acompanyen un parell d'estructures metàl·liques —anomenar-les "parc infantil" resultaria excels— perquè hi juguen les xiquetes, els xiquets. La (plaça) Pius XII és lloc de trobada, una espècie de quilòmetre zero d'aquest barri de vida diürna animada: ací coincideixen, sense interactuar, adolescents que juguen amb els patinets, una congregació de feligresos d'una església evangèlica, veïnes que comparteixen estratègies per a pal·liar la conjuntivitis dels seus gossos, senyors majors que veuen passar la vesprada mentre resolen a crits els problemes més mundans. En definitiva, una atmosfera costumista en què tot i tots passem desapercebuts.

En el temps lliure, que és freqüent, establisc la meua base d'operacions en aquesta plaça on passe prou temps per a submergir-me en un trànsit lisèrgic provocat per una mescla de solaç, percepció extrema i tedi. En aquesta societat accelerada, atapeïda d'estímuls, la permanència ensopida en un lloc concret ha adquirit, per extravagant, un valor artístic; artistes que es tanquen a l'interior d'una roca, en un aparador, en un contenidor de port, sota el clavegueram o en un poal de vidre. La permanència és un art per al segle XXI [també ho és perdre's, amb tanta efervescència sobre l'art d'extraviar-se, el que necessitaríem ara seria un manual per a trobar-nos].

Alguns matins m'aventure pels set carrers que, com a rius d'asfalt (desafortunada metàfora), desemboquen en la plaça. M'acompanye d'un llibre d'un periodista local, Alfredo Campello, sobre la llista de carrers de les Carolines, un barri que, per cert, deu el topònim a unes illes homònimes de la Polinèsia que Espanya i Alemanya es van disputar en 1885, any en què comença a conformar-se aquesta zona de la ciutat que en aquells dies quedava tan lluny del centre urbà com poguera quedar un conflicte bèl·lic en una illa del Pacífic. Altres vegades improvise estratègies, generalment fallides, buscant delerosament alguna cosa digna de ser contada: intente conversar amb un carter que no mostra molta predisposició a fer-ho. "Tinc pressa", s'excusa. Escolte els diàlegs d'una venedora de l'ONCE amb

els clients; a un li recita el nom de les terminacions dels números de la loteria: el 15 és la xiqueta bonica, el 69 és la mudança, el 45 és el tambor, el 00 és la mort. Perseguisc el rastre vacil·lant de Peter, un borratxet irlandés d'humor volàtil amb qui he conversat en diverses ocasions, encara que cada vegada que ens saludem m'he de presentar com si fora la primera trobada. Cada matí em fixe en les mans de la meua quiosquera mentre doblega amb cura el diari abans de lliurar-me'l; puc sentir el seu tacte, m'embadaleix aquest gest mínim, el més pròxim que he trobat al que entenc com a exploració de la quotidianitat, això és, la detecció d'instants a penes perceptibles que formen part del dia a dia[1].

Algunes vesprades m'assec en un banc de la plaça per a entretindre'm —és un dir— amb la contemplació del que (no) succeeix. No puc evitar patir diversos episodis de descoratjament, voldria anar-me'n, però la meua missió requereix aguant. A vegades intervinc per a tractar que ocórrega "alguna cosa", el que siga, fins i tot sent conscient que la meua intromissió sobre la quotidianitat la transforma irremeiablement; és el mal de l'antropòleg quan s'entremet en el que està observant. "Necessita ajuda?", pregunte a una senyora que resol mots encreuats asseguda en l'altre extrem del banc. "No, gràcies, va bé", em contesta breument, estranyada per la meua interacció sobtada amb ella. Al fons, en l'esquifida zona infantil, un pare juga amb el fill a assassinar-se amb unes pistoles de plàstic que disparen projectils de color taronja. "Acabaré amb tu, John Wayne", crida l'home en el fragor de la contesa que manté amb el seu planςó. A pocs metres, un senyor intenta sintonitzar una emissora esportiva en un transistor vell. Sembla una escena treta d'un altre temps. Mentrestant, diverses persones caminen absortes en la pantalla del mòbil; la ingerència de la realitat virtual sobre l'analògica és cada vegada més palesa. Dos homes dissenteixen en la interpretació de l'escultura de la plaça: un veu un bou al qual falta una banya, un altre una mà en posició de subjectar un bol. Al seu costat dues dones conversen sobre assumptes laborals. "Ja he enviat el corrículum", li diu una a l'altra. Em quede pensant si corrículum deu ser una metàtesi, un metaplasme o res d'això.

1. Escriure sobre la quotidianitat és, primer de tot, un exercici de percepció amb tots els sentits: el primer dia d'un taller d'escriptura solc preguntar als i les participants què els ha cridat l'atenció en el trajecte que han fet des de casa. No solen respondre'm. Quan els dic que en la pròxima sessió els formularé la mateixa pregunta tots aporten alguna cosa: una conversa en un autobús, unes sabates lligades a un cable de la llum, una senyora amb qui coincideixen sempre, l'absència d'un edifici, etc.

Concloc que una cosa és teoritzar líricament sobre l'art de llegir els carrers i una altra posar-ho en pràctica: un haurà d'assumir que el més probable és que tal "lectura" li provoque una sensació de cansament. Sí, m'avorrisc com s'avorreixen les ostres i els psicogeògrafs, un ofici[2] que requereix armar-se de paciència; el normal és que no s'esdevinga res rellevant. I, no obstant això, he d'estar satisfet, perquè aquesta és precisament la naturalesa del meu projecte: posar el focus en els aspectes anodins, rutinaris, en el que ja no es mira de tant veure-ho.

"L'estudi de les xicotetes formes de desviació, de les infraccions mínimes, no pertany a l'esfera d'allò que està a part de l'ordre social, sinó més aviat a l'estudi de l'ordre social, dels seus processos reals, de la seua manifestació més significativa. La lectura dels comportaments quotidians des del punt de vista de les desviacions que els sostenen, que els fan possibles, o fins i tot els únics que serien possibles, produeix dos efectes bastant insòlits: el primer és que semblant interpretació "en clau" fa una impressió d'estranyesa a pràctiques totalment usuals: les veiem com si el nostre lloc fora el d'observadors que analitzen des de fora fredament els nostres mateixos comportaments i els troben plens d'intencions, estratègies, valoracions, jugades, objeccions".

Mauro Wolf, *Sociologías de la vida cotidiana.*

2. La psicogeografia proposa l'estudi de la influència dels efectes i les formes de l'ambient geogràfic en les emocions i el comportament de les persones.

Quan vam prendre els carrers

Hi va haver uns dies, en finalitzar el confinament més estricte provocat per la pandèmia del coronavirus, en què les autoritats ens van deixar eixir durant algunes hores al carrer. No sé si ho recorden, l'anomenaren "fase 0", a penes va durar una setmana a principis de maig de 2020: els majors de setanta anys podien eixir una estona al matí i una altra en fosquejar; els xiquets, des del migdia fins a poqueta nit; els adults, quatre hores a l'alba i tres més a la nit, i els gossos, tot el temps. Per fi, després de cinquanta dies confinats, vam poder eixir de casa, però sense destinació: tots els comerços, excepte els que es consideraven essencials, estaven tancats. També els recintes culturals, els esportius, els parcs, les fàbriques, les oficines, les grans superfícies, els bars (ai!) i els gimnasos. Davant d'aquestes circumstàncies, la multitud llavors va prendre les voreres, els horts, les places, els vorals i els descampats. Per les calçades a penes circulaven vehicles, ambulàncies principalment. Els semàfors van continuar funcionant en aquelles avingudes sense trànsit, i transmetien una imatge apocalíptica. Els contenidors de fem també es van buidar; la reducció del consum provocada pel confinament va comportar la disminució de residus. La quotidianitat es va fer estranya.

Durant la fase 0, els passejos van estar restringits a un quilòmetre al voltant del nostre habitatge. Les decisions que calia prendre eren mínimes: es podia triar entre pegar voltes al bloc o caminar fins a arribar al límit perimetral i tornar; aquells dies desférem camí més que mai. La imatge d'una gentada prenent els carrers resultava entre bella i inquietant. Semblàvem invasors nouvinguts, una marea humana havia pres les artèries principals, també les secundàries; aquells dies descobrírem racons (i amagatalls) dels nostres barris que no havíem recorregut

fins llavors. Els transeünts, en una pràctica de turisme de proximitat, es prenien fotos en llocs als quals mai abans havien parat atenció. L'acte massiu de passejar pel mer plaer de fer-ho estava aombrat per l'angoixa provocada per la COVID-19: ens saludàvem des de lluny, practicàvem nous protocols d'interacció social (el xoc de colzes), i els més cauts contenien la respiració sota les mascaretes quan es creuaven amb desconeguts. No obstant això, enmig de l'horror pandèmic, emergia una atmosfera de festivitat estranya, aquella invasió ciutadana tenia alguna cosa de performativa: per primera vegada, ens véiem en la tessitura de passejar molts al mateix temps sense necessitat d'arribar a cap lloc en concret. Era una imatge campestre en el cor d'unes ciutats que durant aquells dies van deixar de ser el lloc de trànsit entre casa i l'escola, el centre comercial o el treball. Per una vegada, habitem la via pública. Ningú podia apropiar-se de la força que emanava d'aquella marabunta pedestre que només aspirava a estirar les cames i prendre una mica la fresca. Després de quasi dos mesos tancats en les llars, on vam témer que el sostre ens caiguera sobre el cap (literalment o metafòricament), estàvem conquistant l'espai públic amb el cos entumit. Ho vam fer com proposaven els *flâneur* en el segle XIX i els situacionistes en el XX: caminant guiats per cartografies emocionals, percepcions invisibles, designis arbitraris. En la fase 0, preguntar a algú on anava era absurd. Ningú anava enlloc.

Allò va durar poc, va ser un miratge.

La possibilitat d'una xarrada

De què parlem quan parlem de res? Amb el propòsit d'esbrinar-ho, em vaig asseure al pati del Giner de los Ríos disposat a entaular una conversa amb els qui s'hi acostaren amb ganes de parlotejar sobre el que fora, els temes els proposaven ells. Ho vaig fer durant tres dies en horari laboral, de 10 a 14 i de 16 a 20, hores en què mai vaig tindre un "temps mort"; sempre vaig trobar un interlocutor disposat a xarrar. Durant aquestes 24 hores vaig conversar amb 64 persones d'entre 19 i 82 anys. Raonaments que es van allargar entre deu i quinze minuts, els més breus, i una hora i escaig, el més extens. I de què parlàrem? De res en particular. Jo no tenia premisses ni preguntes, no volia condicionar les converses; l'acció performativa era la mateixa xarrada. Vaig considerar que xarrar amb desconeguts suposaria un mètode radical d'introduir-me en la seua quotidianitat. Si calguera suggerir una "obra" resultant crec que seria la meua transformació a partir de la influència de cada interlocutor sobre el meu estat d'ànim, idiolecte i postura corporal. Durant aquells dies vaig forçar al màxim la funció fàtica del llenguatge amb una successió ininterrompuda de repreguntes, locucions, falques, gestos. Hi va haver qui es va interessar en el perquè de la meua proposta, els estranyava que m'oferira per a xarrar sobre qualsevol assumpte amb elles, amb ells. Les meues explicacions van resultar vagues perquè preferia que foren els meus interlocutors els qui interpretaren el que estava succeint. "I per què t'estic contant a tu això?", em va dir un en adonar-se que s'estava obrint massa. Les converses van anar virant sense fil conductor aparent: dels pensaments accelerats d'unes xiques d'uns vint anys al raonament reposat amb senyores gaudint de la tercera edat. De budisme zen a les possibilitats literàries d'un diari personal. De la construcció de túnels per on circulen els trens a les escenes costumistes del propietari

d'una antiga merceria. De passejos matutins per la platja, d'un viatge a Astúries, dels calbots d'un capellà de Chinchilla, del primer bes, de disquisicions sobre la mort, de l'amor quan s'acaba. De la banalitat transcendent, de passatges biogràfics, de la memòria com a eina per a reinicialitzar el que es vol oblidar. La frase que més recorde és la d'una dona que em va dir: "Tinc una neta que viu a Mallorca que ha començat enguany la guarderia". No sé per què, però és la que més se'm va quedar gravada, al costat d'un parell d'històries de vides maltractades. Entre la desimboltura d'unes xarrades i l'estupor d'unes altres, em va fer l'efecte que la diferència entre una existència satisfeta i una desafortunada respon a una sèrie de vicissituds que s'escapen de la nostra capacitat de controlar-les. Si ens va més o menys bé, donem les gràcies.

L'última conversa que vaig mantindre va ser amb tres agradables senyores (Silveria, Myriam, Marisa) que van vindre a visitar-me. Durant uns quaranta minuts van fer repàs, adobat d'anècdotes, dels records de la infància. Els vaig prestar tota l'atenció que vaig poder, fins a submergir-me en una nebulosa semàntica, incapaç de distingir unes paraules d'unes altres. Em sentia cansat, tot el que havia escoltat durant aquests dies se m'amuntegava inconnex en el cervell. "Empindongada" és l'últim que vaig escoltar, no recorde en quin context. Quan vaig tancar el lloc conversacional, me'n vaig anar a comprar-me alguna cosa per a sopar. La caixera que em va cobrar es va dirigir a mi per a explicar-me com li costava entendre els missatges que s'emetien des de la megafonia del supermercat. Em vaig inquietar un poc. Se m'havia quedat impregnat el rol de conversador, el portava damunt. Després la xarramenta va derivar cap a una invasió de formigues que estava patint en la cuina. M'hauria agradat dir-li alguna cosa, retroalimentar-la, però ja no vaig tindre energies per a fer-ho. Vaig balbucejar una cosa incongruent, va ser el meu cant del cigne. Vaig haver de tancar-me a casa. El silenci va retronar durant diversos dies.

La ciutat com a escenari

"M'agrada creure que la flexibilitat, la petitesa, la insignificança... venç d'alguna manera sobre la rigidesa, la grandesa, la importància".

Alejandra Pizarnik

A vegades, en els tallers literaris, els propose que isquen al carrer a fer una volta. Que durant una hora paren atenció al que els envolta: la revelació pot estar en un gest inapreciable, en un objecte tirat a terra, en una errata en el missatge d'una pintada, en el comportament d'una bandada de coloms, en l'anunci d'un curandero africà especialitzat en mals d'ull, en el repic d'uns tacons. Els recomane que desconnecten els mòbils durant el passeig per a recórrer la ciutat amb la ment buida i els sentits oberts. La idea és que tinguen alguna cosa per a contar i, que si no en troben, que se la inventen. D'aquesta eixida solen tornar amb històries, verídiques o imaginades (mai els pregunte sobre això, no m'interessa saber-ho). Hi ha qui entra en una agència de viatges per a preguntar per un viatge al Carib, qui conta la inesperada retrobada amb un amic que feia temps que no veia, qui aprofita el passeig per a provar-se unes sabatilles en una botiga de roba esportiva, qui parla del mal humor de l'amo d'un quiosc de llepolies, qui imagina que es cola en un cinema abandonat per a tornar a veure *Doctor Zhivago*, qui elucubra sobre una ruptura sentimental a partir d'unes paletes de platja tirades en un contenidor de fem. La ciutat com a escenari.

En una ocasió, una de les participants no va tornar després del passeig. Els altres vam estar elucubrant sobre què podria haver-li passat, no vam descartar la possibilitat d'una indisposició, un segrest o una fugida sobtada per a iniciar una nova vida a l'estranger. Després ens va preocupar l'absència, no contestava al telèfon. En acabar la sessió, vam estar una estona buscant-la sense èxit pels carrers confrontants. Aquella nit mateix li vaig enviar un correu. Ella em va escriure al cap de dos dies per contar-me que havia aprofitat la dinàmica d'eixir al carrer per a visitar l'habitatge dels avis, situat en una planta baixa pròxima, al qual feia temps que no s'acostava. Allí havia passat bona part de la infància, feia més de quaranta anys. Va estar temptada de tocar al timbre, però no s'hi va atrevir. Frustrada, havia tornat a casa per a revisar imatges d'un antic àlbum familiar. Aquella nit mateix va esbossar un text en el que s'imaginava que tocava a la porta de la casa, que li obrien, que s'asseia en el balancí de l'àvia —"de fons, el repic dels segons en el rellotge de paret de la cuina"—, que recorria un corredor estret per a arribar a la cambra on passava les vesprades amb els cosins, que recordava molt més àmplia; "els espais de la nostra infantesa van empetitir a mesura que vam anar creixent", concloïa.

En la següent sessió del taller, ens va contar que havia fet tres aproximacions més a aquella casa durant la setmana, però que quan s'acostava al timbre, reculava: la vergonya podia amb ella. Davant de tanta reticència, vaig imaginar que acabaria assaltant el seu passat colant-se per la teulada de matinada.

II

Apunts sobre escriptura de relats

[algunes cites]

1. No es tracta del que veig, sinó de com ho veig (Txékhov).
2. No comences a escriure sense saber on vas des de la primera paraula. En un conte ben reeixit, les tres primeres línies tenen quasi la mateixa importància que les tres últimes (Horacio Quiroga).
3. Si vols expressar amb exactitud aquesta la circumstància "des del riu bufava el vent fred", no hi ha en llengua humana més paraules que les apuntades per a expressar-la (Horacio Quiroga).
4. Un escriptor és, crec, una persona que para atenció al món (Susan Sontag).
5. L'art d'escriure consisteix a dir molt amb poques paraules (Txékhov).
6. Els personatges no es presenten: actuen (Andrés Neuman).

[aproximacions a la proximitat]

Correspon a qui escriu, en la condició d'observador, detectar les mínimes ruptures sobre el que considerem "quotidianitat", aquesta suma de circumstàncies que no apreciem precisament per la seua condició de rutinàries, de conegudes. Aquestes ruptures poden trobar-se inserides en una conversa, una situació determinada, un gir inesperat que alimente el conflicte del nostre relat. Potser resulta exagerat anomenar "conflicte" la circumstància que ha de servir-nos per a activar la trama d'una història. Un conflicte remet a un succés massa important. Podem parlar també de contratemps, petit accident, peripècia, dubte, malentés, desacord, desavinença, contradicció, picabaralla o problemeta.

Diàriament succeeixen als carrers milers de situacions que provoquen friccions minúscules sobre la quotidianitat. Són ací, encara que en la majoria d'ocasions passaran desapercebudes. Ens correspon detectar-les per a explicar-les a través de l'escriptura. Es poden trobar en dues persones que se saluden cada matí sense recordar de què es coneixen o en un moc penjant d'un nas que desbarata una primera cita amorosa. Rebusquem en esdeveniments trivials, en desviacions a penes apreciables de l'ordre social considerat. Com més baixa siga la intensitat del conflicte més gran serà la revelació de la quotidianitat, la suspensió fugaç de la qual serà paradoxalment el que ens permetrà parar-li atenció per un instant efímer. Quan això ocorre, tenim argument per a un relat.

[argument per a un relat]

Un senyor vegetarià entra de matinada en un restaurant especialitzat en carn a la brasa i exigeix amb vehemència a la cambrera que atenga les seues necessitats dietètiques. Ella li insisteix que tots els plats de la carta contenen carn i ell li suplica que s'apiade d'ell, que té gana i és l'únic lloc que ha trobat obert a aquestes hores. Davant de la insistència, ella li diu que podria preparar-li una ensalada de cogombre, un oferiment que ell considera insuficient per a satisfer el seu estómac famolenc.

Aquest és l'argument que Rachid, alumne algerià, i Victoria, alumna russa, van triar per al seu relat en el taller d'escriptura per a estudiants d'espanyol com a llengua estrangera del Giner de los Ríos. Ho esmente com a exemple perquè reuneix els elements que considere imprescindibles per a un relat: dos personatges (protagonista/antagonista), un escenari i un desacord. No és necessari molt més, sobretot quan es tracta de trencar mà amb l'escriptura. En una (bona) història han de passar poques coses comptades amb els màxims detalls. En la que ara ens ocupa, es tracta que la tensió entre tots dos personatges —cambrera i client— vaja in crescendo, que ell li continue pregant, que ella es mostre cada vegada més impertèrrita a la seua demanda: ho sent molt, però no pot ajudar-lo. De fons subjau una sensació estranya: ella sembla sentir-se a gust en el rol castigador, ell sembla disfrutar en el paper de client necessitat. Per a la trama és important que tots dos es mantinguen tretze són tretze, és el que generarà intriga, suspens. "I llavors què podem fer?", li preguntarà ell buscant la complicitat d'ella. Quan el desacord

arriba al punt més àlgid (clímax) s'inicia el desenllaç: els participants en el taller van decidir que la cambrera el convidara a casa, on, en una sinècdoque subtil, ell accedeix finalment a tastar la carn que ella li ofereix.

[friccions de la quotidianitat]

Seguisc amb interés els diàlegs que Rashid, el fruiter pakistanés del meu carrer, té amb la clientela, formada principalment per veïnes majors del barri. El seu espanyol incipient no li impedeix departir amablement amb elles. Fa poc contava a una que ell era molt bon treballador i molt bona persona.

—I no tens àvia —va afegir ella.

—Àvia? Sí que tinc àvia —va respondre Rashid, estranyat per l'esment a la seua àvia en aquesta història.

Aquest matí una altra senyora li comentava que amb tanta restricció pandèmica se li estava anant "la pinça". "Pinça? No tinc pinces", li ha replicat Rashid, que com a bon comerciant manté en aquestes converses una subtil lògica mercantil de compravenda. "El meló, diu que se li està anant el meló", li ha explicat una altra veïna. "De meló, sí que en tinc".

Quan se n'han anat li he aconsellat que, quan l'atabalen les clientes, els diga que no li mengen "la pinya". "Elles menjar-me pinya no problema. Soc el seu fruiter", ha resolt.

[la por del foli en blanc]

"La major part de l'escriptura es fa lluny de la màquina d'escriure".

Henry Miller

Una pregunta recurrent als qui ens dediquem a això d'escriure és si hem sentit alguna vegada "la por del foli en blanc". És una por evitable, n'hi hauria prou amb algunes idees prèvies del que volem contar. La gènesi d'un relat comença —ha de

començar, hauria de començar— abans de començar a escriure'l. En el meu cas, a vegades són dies, setmanes, mesos, fins i tot anys, els que separen la gestació mental del procés d'escriptura. Primer deixe que fluïsca la imaginació, que l'univers de la història —els personatges, l'escenari, la trama, els diàlegs— em recórrega les entranyes. La por no seria tant del foli en blanc com de la ment en blanc. Pense.

[preguntes per a un relat]

Quan abordem l'estructura dels nostres relats pot resultar d'utilitat plantejar-se algunes qüestions abans d'arrancar amb l'escriptura. Preguntes que es poden resoldre a manera de notes soltes o traçant un esquema mental en el qual tinguem resolts alguns aspectes que ens ajudaran a construir l'estructura de la història. En deixe ací algunes, per si pogueren servir d'alguna cosa.

a) Quin és el tema del relat?

b) Quin n'és l'argument?

c) Qui n'és el protagonista? Qui n'és l'antagonista? Quin paper hi juguen els personatges secundaris?

e) Qui n'és el narrador?

f) En quin escenari se situa l'acció?

g) En quin temps verbal està narrat?

h) Quin és el conflicte? En quin moment es planteja? Quins són els obstacles que impedeixen solucionar-lo? Què és el que manté la tensió / el suspens en el relat?

i) Quin n'és el clímax?

j) Com es planteja el desenllaç?

[mostra'ns-ho]

La literatura té un poc de cinematogràfic, però en el nostre cas només tenim el llenguatge com a eina perquè el lector veja (senta, perceba) el que li contem. Seria una cosa com generar imatges, però sense càmera. L'avantatge enfront del cinema és que resulta més senzill, i molt més econòmic, introduir 300 elefants en un relat que en una pel·lícula. Això sí: si penses ficar-hi 300 elefants, fes-ho de manera que el lector puga veure'ls. Heus ací una altra qüestió crucial: el grau de versemblança que ofereixen les nostres històries, que han d'estar basades en fets realistes. S'aplica ací l'expressió italiana *se non è vero, è ben trovato* i també la "suspensió d'incredulitat", terme que remet a quan el lector —o l'espectador— s'endinsa en un univers fictici sense qüestionar-ne la veracitat. Per a això hem de facilitar-li-ho dotant d'altes dosis de credibilitat el que li contem.

D'altra banda, tornant al llenguatge cinematogràfic, un relat també pot presentar problemes de ràcord o continuïtat. A vegades encenem una llum i després se'ns oblida apagar-la. O introduïm un personatge perquè ens fa falta en un trànsit de la història, però després no sabem què fer amb ell. Recomanació: convé no abusar de la mort dels personatges, matar-los no hauria de resultar-nos senzill. Som responsables de principi a fi de tots els elements —personatges, objectes, escenaris— que emprem per a armar una trama. Txékhov, mestre del conte, ho explicava així en una carta remesa a un amic: "Elimina el que no tinga rellevància en la història. Si has dit en el primer capítol que hi havia un rifle penjat a la paret, en el segon o tercer aquest ha de ser despenjat inevitablement. Si no l'ha de disparar ningú, no s'hauria d'haver col·locat ací".

Una altra de les recomanacions recurrents en un taller d'escriptura és que no convé abusar d'adjectius. Que no es tracta de descriure, sinó de mostrar. Si d'un personatge diem que és "tímid" no per això estarem transmetent la seua timidesa als lectors. Necessitarem generar una situació en què el personatge exhibisca aquesta característica: que li tremole la veu cada vegada que haja de parlar en públic. O que li cremen les galtes. O que li suen les aixelles[3].

3. Un exercici per a un taller d'escriptura consisteix a proposar als participants que construïsquen una escena en què un personatge mostre alguna de les seues qualitats: orgull, menfotisme, elegància, etc.

[existeixen els sinònims?]

El determinisme lingüístic sosté que el llenguatge condiciona el pensament de la comunitat de parlants d'una mateixa llengua. Segons aquesta teoria, àmpliament discutida, la manera de percebre el món canvia segons quin siga la llengua materna. Els conte això perquè, en aquest cas, resulta preocupant la quantitat de vocables que en llengua castellana ens remeten a l'acte d'enganyar. Engaño, farsa, asechanza, maquinación, intriga, añagaza, ardid, embuste, trampa, trampantojo, asechanza, fullería, falacia, artimaña, triquiñuela, jugarreta, truco, enredo, embrollo, engañabobos (també engañanecios), chanchullo, estafa, timo, estratagema, tongo, doblez, celada, lazo, garlito. També cautela, a més de "precaución", significa "astucia, maña y sutileza para engañar". I mácula, a més de a "mancha", pot referir-se a "engaño".

Una de les activitats més importants que ens correspon quan escrivim és determinar quina és la paraula exacta per a transmetre amb precisió el que volem contar. Pot ser que els sinònims existisquen (Borges deia que no), però hem d'escriure com si no existiren. En el cas que ens ocupa, un engaño sembla més greu que una falsedad, una estafa sembla atresorar una gradació major que un timo. Un tongo és una trampa específica per a competicions esportives, com estratagema i emboscada se circumscriuen a ardides d'una guerra. Una maraña és un embuste inventat per a enredar un negoci. Un trampantojo sona a trampa d'elaboració precària enfront de maquinación, que sona més ben dissenyada. Un truco és un engaño permés en el context de la màgia. Añagaza sona més rebuscat que señuelo, que amaga una cosa subtil, fins i tot refinada. Al contrari que marrullería, que sona a trampa lletja. Una artimaña sona més sofisticada que una triquiñuela, que al seu torn sembla un pèl més elaborada que una jugarreta. Chanchullo no em sona tan fort com fullería. Celada, lazo i garlito no em sonen a res. Quan una paraula no ens sona, és millor no emprar-la. Es nota.

[necessitats per a armar un taller de creativitat literària]

Paper, bolígraf i imaginació.

—I wifi?

—No, wifi no.

—Ok, *boomer*.

[cosir i contar]

Que la paraula *text* compartisca arrel etimològica amb *tèxtil* i *teixit* no hauria de passar-nos desapercebut. Les paraules són per al text el que els fils són per al teixit. Tots dos, text i teixit, es confeccionen amb una trama, que la RAE defineix com "el conjunto de hilos que, cruzados y enlazados con los de la urdimbre, forman una tela" i també com "la disposición interna, contextura, ligazón entre las partes de un asunto u otra cosa, y en especial el enredo de una obra dramática o novelesca". Un text literari també es tix, es trama. Si volem brodar-lo, haurem d'ordir amb paciència el teixit narratiu perquè no se li noten les costures. Embastar significa "unir amb bastes el que s'ha de cosir després" i també "dit d'una persona que parla o escriu: enllaçar o coordinar idees, frases o paraules". La resta és cosir i contar.

[cada paraula compta]

Circula per Internet un assaig breu de George Orwell titulat *La política i el llenguatge anglés*, de lectura recomanable, en el qual, entre altres qüestions, l'autor esmenta com algunes paraules i expressions s'han buidat de contingut pel seu ús gastat, mecanitzat. A mi em succeeix amb "vistes espectaculars", "llunes que brillen", "albes radiants", "tota la seua esplendor", "cridar poderosament l'atenció", "passejar sense rumb", "enmig del no-res", "àrdua tasca", "somriure d'orella a orella" i coses així. De tant llegir-les, em sonen buides.

Quan escrivim tendim a utilitzar determinades expressions de manera recurrent sense reparar en el significat que atresoren. S'anomena falca "la veu o la frase que

inadvertidament i per hàbit repeteix algú amb molta freqüència". Convé detectar quines són les nostres falques i clixés, cada u té les seues, per a tractar d'evitar-les. O emprar-les amb cura. Hem de plantejar-nos en tot moment si les nostres frases estan dient alguna cosa o si, com escrivia Orwell en el seu assaig, "són un contrasentit, atés que no només no assenyalen una imatge que es puga descobrir, sinó que ni tan sols s'espera que el lector la descobrisca". Cal assegurar-nos que cada paraula conta el que volem que conte. Si escric que tal personatge "va arrugar les celles", hauré d'imaginar-me'l arrugant-les. Escriure no és ajuntar paraules, és teixir situacions i escenes amb l'eina del llenguatge. Aquesta és la tasca.

[escriure ~~també~~ és ratllar]

Una de les recomanacions que us faig és que de la primera versió d'un relat ratlleu tot el que considereu superflu. Només així arribareu a l'essència del que voleu contar. Retalleu!

Una de les recomanacions ~~que us faig~~ és que de la primera versió d'un relat ratlleu tot el que considereu superflu. Només així arribareu a l'essència ~~del que voleu contar.~~ Retalleu!

Una de les recomanacions és que de la primera versió d'un relat ratlleu ~~tot~~ el ~~que considereu~~ superflu. Només així arribareu a l'essència. Retalleu!

Una de les recomanacions és que de la primera versió ~~d'un relat~~ ratlleu el superflu. ~~Només~~ així arribareu a l'essència. Retalleu!

Una de les recomanacions és que ~~de la primera versió~~ ratlleu el superflu. ~~Així~~ arribareu a l'essència. Retalleu!

Una de les recomanacions és que ratlleu ~~el superflu~~. Arribareu a l'essència. Retalleu!

Una de les recomanacions és que ratlleu. ~~Arribareu a~~ l'essència. Retalleu!

Una de les recomanacions és que ratlleu ~~l'essència~~. Retalleu!

Una de les recomanacions ~~és que ratlleu~~: Retalleu!

~~Una de les recomanacions:~~ Retalleu!

Retalleu!

[la importància d'una coma]

Quan es va despertar, el dinosaure encara era allí.

Quan es va despertar el dinosaure, encara era allí.

[plasticitat sintàctica]

La setmana passada...

vaig eixir de casa només una vegada.

només vaig eixir de casa una vegada.

una vegada vaig eixir de casa només.

de casa vaig eixir només una vegada.

[la paraula com a imatge]

OjO

reconocer

SinuoSeS

III

Comunitats literàries en un context educatiu

L'escriptura, concebuda normalment com una activitat íntima i solitària, també pot emprar-se per a dinamitzar grups a través d'activitats variades. En destaquem ací algunes que poden aplicar-se per a formar una comunitat literària en un context educatiu.

a) Grup de lectura. Els i les participants es reuneixen per a posar en comú les impressions sobre un llibre que han llegit prèviament. És una activitat que serveix per a compartir diferents enfocaments d'una mateixa lectura. El contingut d'un llibre s'amplifica amb les interpretacions que comparteixen cadascun dels membres del grup; no hi ha dues lectures iguals. Hi ha qui llig un llibre des d'una dimensió emocional, qui es fixa més en l'estil, qui el fa en la història que narra, qui el contextualitza en la biografia de l'autor/a i en l'època en què es va escriure i qui prefereix endinsar-se en la lectura sense informació prèvia de cap mena.

Un grup de lectura hauria de servir també per a descobrir obres, autors i autores que no solen estar en primera línia literària. El criteri a l'hora de triar els títols és fonamental per a enriquir el patrimoni lector dels integrants. El grup de lectura pot comptar amb un coordinador/ora o que cada sessió la dinamitze un dels membres. En cas de triar un llibre contemporani, se'n pot convidar l'autor o autora perquè participe de manera presencial o telemàtica. També es poden organitzar sessions de lectura en veu alta en què es compartisquen fragments d'una obra literària. Una altra opció és organitzar "lectures en context" vinculades a alguna exposició, obra teatral, esdeveniment històric, etc.

Una altra variant és que el grup, en lloc de compartir la lectura del mateix llibre, trie un tema perquè cada participant aporte referents relacionats. No només obres de narrativa, també d'arts escèniques, cine, sèries, còmics, assajos, poesia,

arts visuals, etc. El club de lectura Hexagonal de la llibreria Bangarang de València funciona d'aquesta manera; els dos últims temes proposats han sigut "males mares" i "perdre's".

b) Grup d'escriptura. Formació d'un grup que amb una periodicitat pactada es reuneix per a comentar els relats escrits pels integrants. Es recomana que cada participant haja llegit prèviament els relats de la resta, de manera que la sessió servisca per a posar en comú i intercanviar impressions. En cada sessió es proposa quin serà el tema per a la següent, de manera que els i les participants escriuran els relats a partir d'unes premisses compartides (en el capítol següent propose alguns disparadors d'escriptura a partir de la quotidianitat). Un grup d'escriptura pot autoregular-se, encara que la figura d'un coordinador/ora sol contribuir en la seua dinamització, consolidació i supervivència.

c) Concurs literari. Una activitat emprada per a dinamitzar un centre educatiu és la convocatòria periòdica d'un certamen de relats obert a la comunitat educativa. En el cas del Giner de los Ríos és un concurs de microrelats (un màxim de cent paraules) que en 2022 celebra l'onzena edició, el tema de la qual és precisament "Explorar la quotidianitat (històries de proximitat"). Els relats poden presentar-se en castellà, valencià, anglés i francés, per la qual cosa el concurs també s'integra en les activitats dels cursos d'ensenyament d'idiomes. Anualment se celebra un acte de lliurament de premis el mes d'abril dins de la programació de la Setmana del Llibre. Tots els relats participants es difonen a través de la revista digital del centre.

d) Assistència a presentacions i altres activitats literàries. Els grups de lectura i/o escriptura poden servir també per a organitzar activitats externes, com ara l'assistència a festivals literaris i presentacions de llibres en llibreries i centres culturals de la ciutat. En el cas d'Alacant hi ha diverses llibreries que ofereixen una programació oberta al públic, com 80 Mundos, Pynchon & Co. o Farenheit. A més, en 2021 es va celebrar la primera edició de l'Alacant Noir, festival literari de ficció criminal. També resulta recomanable la visita a la Biblioteca dels Llibres Feliços, un projecte del bibliòfil Manuel Desantes que reuneix 4.200 títols publicats entre els segles XV i XIX.

e) Rutes literàries. Creació d'una ruta que recorre espais de la ciutat vinculats a la seua història cultural i literària. Es fan diferents parades durant el recorregut

en les quals es relaciona cada lloc amb la vida i l'obra d'algun autor o autora o esdeveniment històric; també poden llegir-se en veu alta fragments de textos literaris. En el Giner de los Ríos funciona la ruta Alacant Pas a Pas, que gradualment ha anat ampliant l'oferta dels recorreguts: actualment, a més de en valencià i castellà, s'ofereix també en anglés —dirigida a estudiants d'aquest idioma— i es proposa també una ruta per Orihuela vinculada al poeta Miguel Hernández. Una altra proposta similar que funciona des de fa anys és la Ruta Estellés, un recorregut per racons de Burjassot i Godella vinculats a la vida i l'obra del poeta Vicent Andrés Estellés.

f) Ràdio literària. El medi radiofònic encaixa perfectament amb la creativitat literària i l'escriptura narrativa. En diferents formats: lectures interpretades, radioteatre, narració oral, comentaris de llibres, club de lectura, entrevistes a autores, creacions col·lectives o programes dedicats a diferents assumptes literaris. La difusió mitjançant podcast permet arribar a un públic ampli a través de les plataformes digitals.

IV

Disparadors d’escriptura a partir de la quotidianitat

El veïnat

Proposem un relat a partir d'una situació concreta entre dos personatges que conviuen en el mateix veïnat. El veïnat entés des de la relació superficial entre perfectes desconeguts de tracte tan quotidià com distant. Una relació que pot donar lloc a malentesos, conflictes enquistats, circumstàncies inesperades, etc.

A manera de proposta, podem suggerir que el relat s'inicie així: són les tres de la matinada, toquen a la porta. Mire per l'espillera. És la meua veïna (o veí) d'escala...

Cal narrar-ho preferentment des d'una situació absurda, hilarant, estranya. Evitar la tragèdia o el drama.

La incomoditat social

Proposem als i les participants que pensen en un lloc (o una escena) en què mai s'imaginarien i què ens conten per què. Posteriorment els demanem que escriguen un relat en què introduïsquen el narrador/ora precisament en aquest lloc o escena. Pot començar així: mai m'hauria imaginat que acabaria en xxx. No obstant això, ací em trobe.

Algunes preguntes que podem emprar per a activar la història.

a) Per què el teu narrador/ora ha acabat ací? Cal pensar també quins són els motius que li impedeixen anar-se'n (això generarà suspens, com més detallat millor).

b) Quina emoció volem transmetre? Podem narrar-ho des de l'horror, l'humor, l'amor, la psicosi, la paranoia, l'absurd, l'angoixa, el desassossec, la inquietud, etc.

c) Pensar en l'escenari del relat. On ocorre la història?

d) Documentar-nos sobre qüestions relacionades amb aquest lloc/escena. Això ens ajudarà a construir personatges, diàlegs, atmosfera...

No saber dir que no

Proposem un relat basat en la impossibilitat d'un personatge per a negar-se a fer alguna cosa que preferiria no haver de fer. L'ubiquem en una situació concreta en què no saber dir que no pot ocasionar-li conseqüències negatives.

Algunes de les preguntes que podem plantejar-li al relat:

a) Qui és el personatge?

b) Quines conseqüències ha tingut en la seua vida no saber dir que no?

c) On és?

d) Amb qui ha quedat?

e) Què li proposen?

f) Què li succeirà aquesta vegada per no saber dir que no?

g) Per què és incapaç de negar-s'hi?

h) Com ho resol?

A la platja

Proposem un relat que comence així: aquell matí corria vent fort a la platja. Abans d'escriure'l els proposem als i les participants que imaginen l'escena sense moviment, com un quadre o una fotografia. En aquest primer exercici només han de descriure què veuen en aquesta platja imaginària. Ho posem en comú. Posteriorment, els demanem que posen en moviment l'escena que havien imaginat, que li donen acció per a convertir-la en història.

V

Pràctica d’escriptura

[taller fotoliterari]

1 imatge, 100 paraules

Una de les accions que duem a terme dins del projecte de creació literària Explorar la quotidianitat va ser un taller que conjuminava passeig, observació, fotografia i escriptura. Ho vam fer partint de les rutes literàries Alacant Pas a Pas dissenyades pel professorat del Giner de los Ríos. Per a això, comptem amb la col·laboració del professor **Pedro Martínez**, que va fer de guia en el passeig per Alacant. Durant el recorregut, els i les participants en l'activitat van prendre fotografies en cadascuna de les parades a partir de les premisses suggerides per les fotògrafes **María Sainz Arandia** i **Lucía Morate**. L'endemà es va proposar a cada participant que triara una fotografia d'un company o companya per a escriure un microrelat de ficció (amb un màxim de cent paraules) a partir d'alguna idea que els transmetera la imatge seleccionada.

1
0
2
3
4

RUTA FOTOLITERÀRIA

0- Plaça San Cristòfol (punt de trobada)
1- Mercat Central
2- Teatre Principal
3- Castanyers-Gabriel Miró
4- Esplanada
5- Plaça de l'Ajuntament
6- Basílica de Santa María

Premisses fotogràfiques dissenyades per María Sainz Arandia i Lucía Morate

MERCAT CENTRAL

Quin color et transmet una història? Crea una imatge amb un color dominant dins del mercat o els voltants.

TEATRE PRINCIPAL

La imatge pot comunicar un altre sentit que no siga la vista? Genera una imatge que transmeta silenci.

CASTANYERS-G. MIRÓ

Què ens conta una imatge? Fes una foto utilitzant un pla general descriptiu en què transcórreguen diverses accions alhora.

+ INFO DE LES RUTES

Alacant Pas a Pas en alacantpasapas.wixsite.com/rutes

ESPLANADA

Com creus que se sent algú quan és fotografiat al carrer? Acosta't a una persona desconeguda i demana-li permís per a fer-li un retrat i després demana-li que te'n faça un altre a tu.

PLAÇA DE L'AJUNTAMENT

Creus que una imatge pot parlar al mateix temps de passat i de present? Crea una imatge en què convisquen present i passat.

BASÍLICA DE SANTA MARÍA

Creus que la fotografia es fa només amb la vista? Crea una imatge amb els ulls tancats seguint les indicacions del teu company/a.

Com t'hi veus de prop? Crea una imatge abstracta acostant-te molt a un objecte, una persona, un espai...

Cal tindre aguant

Text: **Adelina Martínez Rodríguez**
Foto: **Gabriela González**

Maria no sospitava el que li oferia aquell matí. Passejava del braç del seu marit amb peus lents al compàs dels seus. De sobte ell es va detindre i la va mirar.

—Què passa? —va dir ella.

—Ha arribat el moment de confessar-te una cosa.

—Què?

—Fa quaranta anys la teua germana va tindre un fill meu.

—Ja ho sabia —va contestar María amb tranquil·litat. Per què creus que no ens parlem des de llavors?

—Ho sabies? I has callat tot aquest temps sense queixar-te?

—Clar, estava esperant a veure qui dels dos tenia més aguant.

—Més aguant en què?

—Tu per no confesar-lo i jo per armar-te un pedrís.

—I ara què en penses?

—Que he guanyat jo.

I van tornar a caminar. Arrossegant els peus. Com si res.

El buda descalç

Text: **Vicente Carrillo**
Foto: **Volha Beliakovich**

El local es trobava en el centre de la ciutat, un lloc privilegiat on el tràfec de gent assegurava una clientela copiosa. Les matèries primeres eren de categoria excel·lent. Les millors marques. El disseny, innovador i sense competències. Els dependents, amables. Els preus, competitius. El fil musical, suggeridor. Tot això feia que oferiren un producte extraordinari. No obstant això, estaven més d'un mes sense fer una miserable venda, just des del dia de la inauguració. A qui collons se li havia ocorregut posar un buda, amb els peus descalços, com a emblema d'una sabateria?

Retrobament

Text: **Mª Salud Marín**
Foto: **Fella Boudiba**

Valentín es va detindre al peu de les escales. Va ficar la mà en la butxaca i en va traure la fotografia. No podia llegir bé el nom del carrer, estava borrosa. Ell sabia que era el lloc al qual tantes vegades havia acompanyat la seua nóvia. Ella li havia regalat aquella foto perquè mai oblidara la seua adreça.

Anit va tindre una intuïció: havia de tornar a veure-la. Quaranta anys després es troba ara parat i indecís enfront de les escales. Vol pujar-les i tocar a la porta, però alguna cosa el deté, com si una força d'un altre món el retinguera. De sobte veu el cos d'ella tirat en terra i gent al voltant intentat reanimar-la. Massa tard. Ell els crida, però no el senten.

Caviar roig

Text: **Myriam Ruge**
Foto: **Valiatsin Zhahkin**

Vaig acompanyar Valentín a comprar caviar roig al mercat. Li'l demanàrem a un venedor que ens va contestar de manera grollera. "De caviar roig, no us en venc". Li vaig exigir que ens respectara, però es va empipar més i ens va tirar de la parada. Li cridem que ningú havia de dir-nos on havíem d'estar. El venedor es va posar encara més iracund, va telefonar a la policia. Quan van arribar dos agents els va dir que l'havíem tractat malament. Nosaltres els vam donar la nostra versió dels fets. Ells es van disculpar amb nosaltres perquè ja el coneixien i sabien com es comportava amb els clients.

D'ací eixim rient. Anàrem a prendre una canya gelada ben saborosa.

MERCADO CENTRAL

Onze i vint

Text: **Noemi Léndez**
Foto: **Silveria Berrutti**

Em diuen Laura. Visc obsessionada amb el temps, especialment amb les onze i vint, l'hora de la meua sessió setmanal de quimioteràpia des que em van diagnosticar un càncer de mama. Maleït i beneït verí que m'ajudarà a véncer el monstre tantes vegades escoltat en històries alienes. Tinc por, molta por. "Tot eixirà bé", em diuen. Mire el rellotge compulsivament. Només visc el present, hui, ara, aquest instant, veient créixer el meu fill de tres anys. Les onze i vint, la meua hora de sessió de químio. Hui serà l'última. Vaig rebre una gran notícia. He guanyat.

Ja et tinc!

Text: **Volha Beliakovich**
Foto: **Vicente Carrillo**

En un taller literari rebem la tasca de fer un retrat al carrer a un desconegut. Només teníem deu minuts. Vaig fixar la vista en un senyor al qual em vaig acostar amb el meu millor somriure, però ell, immediatament, em va dir que “no tinc temps per a tu” i se’n va anar. Em vaig quedar atònita, quasi vaig plorar preguntant-me què hauria fet malament. Al final vaig fer una foto a una altra persona, però el sentiment de rebuig no em va abandonar.

L’endemà havíem d’escriure un microrelat sobre una fotografia presa per algun dels meus companys. Em vaig trobar amb una i, quina casualitat!, vaig veure aquell senyor somrient. Per què a mi em vas rebutjar? Per estrangera? Per rossa? No importa! Ja et tinc!

Ho sent, però no venc

Text: **Gabriela González**
Foto: **Adelina Martínez Rodríguez**

La senyora Clara una cosa clara tenia: volia arribar a l'èxtasi amb aquells pastissets. Per això es va dirigir cap al mercat, la felicitat l'enlluernava, per la seua ment passejava amb una gran corona damunt.

Una vegada en la parada es va trobar amb uns pimentons dels quals es va enamorar.

—Bona vesprada, senyor, quins pimentons més bonics té! A quant ven el quilo?

—Mmm, la veritat és que no els venc, els tinc en exposició.

—Et done cent euros per dos pimentons —exclamà la senyora Clara, estranyada.

—Que no senyora, que no els venc.

—Tres-cents.

—Collons, que no, que no els venc.

—Ah, doncs saps què et dic? Que et robe aquestes dues figues.

I així va ser com la senyora Clara no va aconseguir el que volia, però alguna cosa es va emportar.

La caixa dels desitjos

Text: **Pilar Penades**
Foto: **Amel Chabane**

[Si algun dia poguera caminar per aquestes pedres acompanyada d'ella o d'ell… Com ho desitge!]

Cada dia Amanda eixia del treball a les dotze i quaranta. De camí a casa, passava sota el rellotge de l'antic arc. Aquell dia es va trobar amb dos joves que portaven un peto i una vidriola blanca amb una creu roja. Aquella vidriola li va semblar una caixa màgica per a complir desitjos, li va fer gràcia imaginar-li una altra funció. Va introduir una moneda que va sonar en el fons. Va demanar que es complira el seu anhel de ser mare, encara que el diagnòstic mèdic era clar: impossible quedar-se embarassada.

Mesos més tard, a la sala del paritori donava a llum a Amanda. Eren les dotze i quaranta del migdia.

Els temps d'abans

Text: **Amel Chabane**
Foto: **Pilar Penades**

És bonic ser àvia, encara que és difícil caminar amb un bastó i no poder pujar sola les escales. Aquesta és la història de dues avietes que caminen i parlen entre elles. Comenten com han canviat les coses. Totes les persones estan ara apegades als mòbils. El temps no podrà tornar, però la tecnologia també té els avantatges: les joves de hui no van a Correus, tot es fa des de casa o en un bar amb telèfons i portàtils. Encara que elles preferirien que el temps tornara a quan eren joves i caminaven sense bastó, sense l'ajuda de ningú. Quan pujaven i baixaven escales.

René va tancar la finestra

Text: **Silveria Berrutti**
Foto: **Noemi Léndez**

La seua ment no deixava de recordar aquella porta tancada amb forrellat que cada nit ocupava els seus somnis. Es va dirigir al saló. Son pare es trobava, com sempre, assegut en una butaca amb la mirada ja perduda per la malaltia. Ella anava d'un costat a un altre, sense centrar-se en res. No sentia llàstima, només dolor i ràbia. Mai va aconseguir de son pare aquelles paraules que tant necessitava. El va ajudar a alçar-se, es va acostar per a murmurar-li alguna cosa a cau d'orella. El va mirar als ulls i va veure com dues llàgrimes li lliscaven per les galtes. "Gràcies papà, et perdone". El va abraçar.

El temps és veloç

Text: **Luciana Barrenechea**
Foto: **Ana María Camelia Negulescu**

Es va lligar els cordons amb pressa per a no arribar tard. Eren les deu d'un matí del mes de març.

"A les onze en el Principal. Puntual, que deteste esperar", li havia advertit Alejandro quan va accedir a retrobar-se amb ella. La vida li donava una altra oportunitat. Es va posar les arracades i es va fer una coleta alta, com a ell li agradava. O almenys això li deia en el temps que van estar junts. "Tant de bo li agrade el rellotge que li he comprat", va pensar. En aquest instant es va adonar que no eren les deu, sinó les onze. L'hora havia canviat just aquesta matinada. Quan ella va arribar, ell ja no estava.

Caos en la pel·lícula

Text: **Elena Ozerova**
Foto: **Mª Salud Marín**

Al carrer hi ha molta gent, què està passant? Ah, sí.

Estan gravant una pel·lícula sobre la història de la Creu Roja. L'equip de filmació ha bloquejat el carrer, col·loquen decoracions. De sobte apareix un camió, el conductor necessita creuar pel set de gravació per a lliurar la comanda a temps. La ficció s'entremet en la realitat i viceversa. El camioner es posa nerviós i maleeix mentre el director de la pel·lícula pensa com resoldre el problema. Decideix utilitzar el camió en una de les escenes, així que el camioner aconsegueix travessar el carrer i queda immortalitzat per a la història del cinema.

Picaport

Text: **Damaris Marcos**
Foto: **Luciana Barrenechea**

Bella, una xica molt culta i amant dels llibres, va eixir de casa a passejar pel bosc. Prompte fosquejaria. Va començar a sentir fred, moltíssim fred. Va arribar a un gran castell, fosc i misteriós, amb quatre torres negres. Es va acostar a la porta, es va espantar, va veure com el picaport tenia vida, li parlava: "Què fas en aquest lloc" Com has acabat ací? El meu amo no és sociable, té molt mal humor i no vol a ningú en les seues terres. Ves-te'n ara mateix d'ací, no l'enfurisques, per favor t'ho demane". Bella va fer cas omís i li va ordenar obrir la porta. "Tinc moltíssim fred, em muir de fam, segur que el vostre senyor pot oferir-me un sopar saborós i una mica de calor, no demane més" [Continuarà].

Difícil de creure

Text: **Ana María Camelia Negulescu**
Foto: **Luciana Barrenechea**

Ring, ring, ring. Pepín es va despertar sobresaltat pel telèfon, que no deixava de sonar.

—Qui és?

—Pepín, soc Aurelia, quins plans tens per a hui?

—Si és per a tu, tinc el dia complet, ho sent —va bromejar.

—Deixa't estar de bovades, hui et quedes el xiquet, que he de treballar.

—A quina hora l'arreplegue? —va intentar simular responsabilitat.

—A les dues a la porta de ma casa.

—D'acord, allí estaré.

Pepín va eixir cap al Mercat Central per alguna cosa de menjar per al seu fill. En la carnisseria va comprar mig pollastre trossejat. Quan va mirar el rellotge, eren les dues menys quart. Va eixir, va arribar als escalons i pooom! El seu cos va impactar contra el sòl i es va pegar un colp terrible al cap per una esvarada amb uns ous que li havien caigut a una senyora. En despertar, no recordava què havia succeït. Se n'anà anant una mica atordit; el colp li havia provocat una amnèsia temporal. Per això es va oblidar de passar a arreplegar el fill.

Això li va contar a la seua exmuller. Ella admirava i repudiava al mateix temps la seua capacitat per a inventar-se històries. I tot per no reconéixer-li que continuava bevent.

CARNES Y CHARCUTERIA

VI

Activitats

PRIMER PREMI
CONCURS DE MICRORELATS
F. P. A. GINER DE LOS RÍOS 2022

Tema: **Explorar la quotidianitat (històries de proximitat)**

Despertar

En la quotidianitat dels meus dies, m'alce cada matí a les 7:00, hui un poc abans que sone el despertador. M'incorpore, em desperese assegut al llit mentre em fregué els ulls per a aclarir-me. M'alce, faig la visita matutina al bany i a continuació òbric l'aixeta del lavabo, em llave les mans i refresque la meua cara. En mirar-me a l'espill em sorprenc en no veure el meu reflex. Aterrit i confòs isc a l'habitació i em contemple a mi mateix jagut en el llit junt amb la meua dona. Hui crec que no m'alçaré.

José Antonio Monserrat, GES 2C

El llistat de premis per categoria i tots els relats participants pot consultar-se en
ginerdigital2122.blogspot.com/2022/03/microrelats-2022-guanyadors.html

14-15 de mayo 2021

Taller de [creativa]

ESCRITURA

en F. P. A. GINER DE LOS RÍOS
con Paco Inclán

Viernes 14
de 11 a 14 h y 15.30 a 18.30 h

Sábado 15
de 11 a 14 h

+INFO E INSCRIPCIONES (gratuitas)
pacoinclan.com / labiblioescuela@gmail.com

Plazas limitadas

Actividad de la red PLANEA
dirigida a estudiantes y exalumnos/as del F. P. A. Giner de los Ríos.

GENERALITAT VALENCIANA

CCCC

PERMEA

PLANEA

Carasso

ESCRIPTURA CREATIVA

Participants al taller d'escriptura on imaginàrem històries i escrivírem relats a partir d'idees sorgides al voltant de la incursió al nostre entorn més proper.

CREATIVITAT LITERÀRIA-ELE

Activitat realitzada amb alumnes d'Espanyol com a Llengua Estrangera (ELE) del Giner dels Ríos als torns de matí i vesprada. Treballàrem l'estructura d'un conte a partir d'una idea en comú (la molèstia) i els-les participants van ser els qui es van encarregar d'escriure les seues pròpies històries.

EXPLORAR LO COTIDIANO – RED PLANEA

Del 28 al 30 de septiembre

De 10 a 14 h y 16 a 20 h

En F. P. A. Giner de los Ríos (zona biblioteca)
con Paco Inclán

En estos tiempos se hace necesario recuperar espacios para el encuentro y la conversación. Se aceptan preguntas, respuestas, ideas, dudas, certezas... también silencios. Invitación libre y abierta a la comunidad del F. P. A. Giner de los Ríos y de los barrios de Las Carolinas-El Pla.

GENERALITAT VALENCIANA

PERMEA

PLANEA

Carasso
Daniel & Nina

LA XARRADA INFINITA

Activitat d'interacció amb alumnat del Giner dels Ríos a la recerca de la conversa espontània, genuïna, sense premisses ni preguntes (tampoc respostes). A les fotografies conversant amb Myriam, Silveria, Marisa, Carla, Aitana, Yereni, Jesús i Patricia. Parlem?

RED PLANEA Y
F. P. A. GINER DE LOS RÍOS
proponen

¿IMAGINAMOS?

TALLER DE CREATIVIDAD LITERARIA
para estudiantes de español
como lengua extranjera

19, 20 y 21 de octubre de 2021

De 10 a 12 h (grupo mañana) y
de 18 a 20 h (grupo tarde)
Nivel B (INTERMEDIO)

Imparte: **Paco Inclán** | + info: **labiblioescuela@gmail.com**
PLAZAS LIMITADAS

1 IMATGE, 100 PARAULES

A partir de les fotografies obtingudes durant el recorregut per la ciutat, els-les participants van elaborar un microrelat de cent paraules. Cada participant va escollir una foto realitzada per un dels seus companys-es.

ALACANT PAS A PAS

El professor Pedro Martínez ens va guiar pel recorregut de la nostra ruta fotoliterària, vinculant el passeig per la ciutat amb la seua història, cultura i literatura a cadascuna de les parades.

JORNADAS

12-13 de noviembre de 2021

RED PLANEA

EXPLORAR LO COTIDIANO

en F. P. A. Giner de los Ríos

1 IMAGEN, 100 PALABRAS

Creación literaria a partir de un paseo fotográfico por la ciudad

DINAMIZAN:

Pedro Martínez (profesor)

Lucía Morate y María Sainz Arandia (fotógrafas)

Paco Inclán (escritor)

HORARIOS:

Viernes de 10 a 13 h

Ruta Alacant Pas a Pas.

Salida de Plaza San Cristóbal.

Sábado de 11 a 13.30 h

y de 15 a 17 h en Giner de los Ríos.

+INFO E INSCRIPCIONES: labiblioescuela@gmail.com

Las fotografías podrán realizarse con cámara o móvil

INTERACCIÓ AMB LA CIUTAT

A la pràctica fotogràfica realitzada a l'Esplanada cada participant va buscar una persona desconeguda per fer-li un retrat. Ací Amira, Fella i Volha en plena acció.

LA GALLINETA CEGA

Pilar i Luciana a la pràctica fotogràfica *La gallineta cega* en què cada participant va fer una fotografia amb els ulls tancats seguint les indicacions que li oferia la seua companya.

FOTOLITERATURA

Participants a l'activitat *1 imatge, 100 paraules*, organitzada junt a Pedro Martínez, professor del Giner dels Ríos, i les fotògrafes María Sainz Arandia i Lucia Morate. Un recorregut literari per la ciutat captat en imatges.

Agraïments a l'equip directiu,
professorat i alumnat del F. P. A.
Giner dels Ríos per la seva valuosa
implicació en el projecte *Explorar
la quotidianitat*.
Més informació del centre a
ginerdigital2122.blogspot.com.

Un plaer compartir amb la
Xarxa PLANEA.

Gràcies.

BIO

Foto: **Sergi Inclán**

Paco Inclán (València, 1975) és escriptor i docent. Imparteix cursos de creativitat literària i classes d'espanyol per a persones migrants i refugiades. Autor dels llibres de relats *El español extraviado* (2022), publicat a Guatemala per SOPHOS, i *Dadas las circunstancias* (2020), *Incertidumbre* (2016) i *Tantas mentiras* (2015), publicats per l'editorial Jekyll & Jill. Una selecció dels seus relats s'ha traduït a l'italià en *Incidenti di percorso* (Arkadia Editore, 2022).

Durant el curs 2021-22 ha coordinat el projecte de creació literària *Explorar la quotidianitat* de la Xarxa PLANEA i Poliglotisme, programa de l'Institut Valencià d'Art Modern, IVAM. També ha dirigit el grup de lectura de Bombas Gens (2017-2020) i la revista d'art i pensament *Bostezo* (2008-2018). Ha impartit cursos d'escriptura en Mèxic, Xile, Guinea Equatorial i Guatemala, entre altres espais. Coordinador de *La radio como herramienta para la construcción de la paz*, proyecto CAP-AECID realitzat a la frontera entre Ecuador i Colòmbia. Membre d'Actors of Urban Change de la Fundació Bosch amb el projecte Cuines Migrants (2017-2019). Té un bar-instal·lació que obre de tant en tant.

Web: **pacoinclan.com**
Contacte: **labiblioescuela@gmail.com**

CONSELL GENERAL DEL CONSORCI DE MUSEUS DE LA COMUNITAT VALENCIANA

President d'honor
Joaquín Puig i Ferrer
Presidente de la Generalitat

Presidenta
Raquel Tamarit Iranzo
Consellera d'Educació, Cultura i Esport

Vicepresidents
Joan Ribó Canut
Alcalde de València

Carlos Mazón Guixot
President de la Diputació Provincial d'Alacant

Amparo Marco Gual
Alcaldessa de Castelló de la Plana

Vocals
Luis Barcala Sierra
Alcalde d'Alacant

José Pascual Martí García
President de la Diputació Provincial de Castelló

Antoni F. Gaspar Ramos
President de la Diputació Provincial de València

Irene Ballester Buigues
Representant del Consell Valencià de Cultura

M. Carmen Amoraga Toledo
Directora General de Cultura i Patrimoni de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport i Presidenta de la Comissió Científico-Artística

Gerent
José Luis Pérez Pont

Secretaria
Eva María Coscollá Grau
Subsecretaria de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport

CONSORCI DE MUSEUS DE LA COMUNITAT VALENCIANA

Direcció-Gerència
José Luis Pérez Pont

Cap d'Unitat de Coordinació de l'Area Expositiva
Susana Vilaplana Sanchis

Coordinació d'Exposicions
Lucía González Menéndez
Isabel Pérez Ortiz
Vicente Samper Embiz

Programes Públics
Eva Doménech López

Educació i Mediació
José Campos Alemany

Cap d'Unitat Coordinació Museística
Inmaculada Monfort Martín

Cap de Suport Gestió Publicacions
Carmen Claudia Hernández Pérez

Administració
Nicolás S. Bugeda Cabrera
Antonio Martínez Palop
Germà Sánchez Eslava
Ana Viña Sanchís

PLANEA COMUNITAT VALENCIANA

Consorci de Museus de la Comunitat Valenciana
José Luis Pérez Pont
Director-Gerente

Direcció General d'Innovació Educativa i Ordenació
Reis Gallego Perales
Directora General

Coordinació del Nodo Territorial
Clara Boj Tovar
José Campos Alemany

RECURS EDUCATIU

Edició i textos
Paco Inclán

Disseny i maquetació
Andrés García

Fotografies [taller fotoliterari]
María Sainz Arandia
Lucía Morate

Traducció al valencià
Serveis Lingüístics i Editorials

Impressió i enquadernació
La Imprenta CG

Coordinació
Nodo PLANEA Comunitat Valenciana

Aquesta obra està editada sota llicència Creative Commons [CC BY-SA 4.0]

PLANEA és una xarxa de centres educatius, agents i institucions culturals impulsada per la Fundación Daniel y Nina Carasso en col·laboració amb Pedagogías Invisibles, PERMEA i ZEMOS98.

1ª edició
ISBN: 978-84-482-6709-4

Diàriament succeeixen als carrers milers de situacions que provoquen friccions minúscules sobre la quotidianitat. Són ací, encara que en la majoria d'ocasions passaran desapercebudes. Ens correspon detectar-les per a explicar-les a través de l'escriptura. Rebusquem en esdeveniments trivials, en desviacions a penes apreciables de l'ordre social considerat. Com més baixa siga la intensitat del conflicte més gran serà la revelació de la quotidianitat, la suspensió fugaç de la qual serà paradoxalment el que ens permetrà parar-li atenció per un instant efímer. Quan això ocorre, tenim argument per a un relat.

GENERALITAT VALENCIANA

CONSORCI DE MUSEUS DE LA COMUNITAT VALENCIANA

PLANEA
RED DE ARTE Y ESCUELA — REDPLANEA.ORG